

KINNITATUD
Keskkonnaameti peadirektori
asetäitja
28.12.2023
korraldusega nr 1-3/23/709

Võhandu jõe ürgoru loodusala kaitsekorralduskava

„Vaade Võhandu jõe ürgorule“ Kadri Kasuk

SISUKORD

1. ALA ISELOOMUSTUS	4
1.1. Uuritus, seire ja vajalikud uuringud.....	5
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID.....	7
3. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED	13
4. Külastuskorraldus ja tähised	15
5. KASUTATUD ALLIKAD.....	16

Kasutatud lühendid

KE – kaitse-eeskiri

Kaitseväärtus – kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk)

Kaitse eesmärk – kaitseväärtuse soovitud seisund

KeA – Keskkonnaamet

KAUR – Keskkonnaagentuur

KKK – kaitsekorralduskava

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

LKS – looduskaitseseadus

LoD – loodusdirektiiv (käsitleb ohustatud elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsepõhimõtteid)

LoA – loodusala (loodusdirektiivi I ja II lisas nimetatud elupaigatüüpide või liikide kaitseks asutatud ala)

MO – maaomanik

EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem

SDF – Natura standardandmebaas

Säilitamine – olemasolevate väärtuste säilitamine (seisund ei muutu halvemaks, säilitamine ei tähenda seda, et seisund peab jääma samaks) (looduslik areng)

Seisundi parendamine – arvestatava esinduslikkusega (C) elupaikade seisundi parendamine (kraavide sulgemine, looduslikule arengule jätmine jms)

1. ALA ISELOOMUSTUS

Võhandu jõe ürgoru loodusala on moodustatud jõe ja seda ümbritsevate koosluste kaitseks. Alale jääb liivakivipaljandeid, koopaid, allikaid ja allikasoid, ka pärandniite. Jõeelupaiga liikidest on kaitse-eesmärgiks harilik hink ja võldas ning paksukojaline jõekarp. Aktiivsetest tegevustest on vajalik pärandniite hooldada ning elustikuga seotud andmeid uuendada.

Kaitstava ala nimi	Palomõisa oja hoiuala (KLO2000018) Võhandu jõe hoiuala (Põlva, KLO2000021) Võhandu jõe hoiuala (Võru, KLO2000084) Võhandu jõe ürgorg (KLO1000315)
Loodusala nimi	Võhandu jõe ürgoru loodusala (EE0080235)
Pindala	Maismaa 209 ha ja veekogud 40,6 ha
Asukoht ja piirid	https://register.keskkonnaportaal.ee/register/internationally-important-area/8953619
Kaitsekord	„Hoiualade kaitse alla võtmine Põlva maakonnas” https://www.riigiteataja.ee/akt/118012022017?leiaKehtiv „Hoiualade kaitse alla võtmine Põlva maakonnas” https://www.riigiteataja.ee/akt/123042014013?leiaKehtiv Looduskaitseseadus § 91 lg 4; § 31 lg 2 https://www.riigiteataja.ee/akt/106072023018?leiaKehtiv
Koostaja nimi	Kadri Kasuk
Koostamise aasta	2023
Kaitsekorralduskava koostamise kord	„Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine” https://www.riigiteataja.ee/akt/104112022001

Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitstava ala valitsejale kaitse-eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Võhandu jõe ürgoru loodusala KKK on koostatud tähtajatult. Kava vaadatakse üle ja uuendatakse põhjendatud juhtudel väärtuste kaitse tagamise eesmärgil lähtuvalt tulemuslikkuse hindamise või uue inventuuri andmetest.

1.1. Uuritus, seire ja vajalikud uuringud

Jõgede ja väikejärvede hüdrobioloogiline seire

Loodusalale jääv Võhandu jõgi on määratud 39 ha ulatuses Natura elupaigaks jõed ja ojad (3260). Elupaiga esinduslikkuseks on määratud A (EELIS, 2023). Veekogu seisundist annab ülevaate viimane riiklik seire (Jõgede ja väikejärvede hüdrobioloogiline seire ja uuringud aastal 2022). Loodusalale jääva seirepunkti(de) alusel on Võhandu jõe seisund füüsikalise-keemiliste näitajate poolest püsivalt olnud väga hea; fütobentose ja suurtaimestiku poolest jätkuvalt hea; suurselgrootute kvaliteedinäitajad olid 2022. a. samuti väga head ja kalastiku seisund oli hea. Ökoloogiline koondseisund oli 2022. a. hea. Varem on see olnud nii hea, kui ka kesine.

2022.a. seirepüügi käigus registreeriti **hariliku võldase** (*Cottus gobio*) esinemine loodusalal, kuid arvukus ei vastanud elupaigalistele tingimustele. Puudus **harilik hink** (*Cobitis taenia*), viimati registreeriti hinki alal 2019. a. seirepüügil. Paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) kaitse tegevuskava (2017) järgi elab Võhandu jões **paksukojaline jõekarp**, arvukuse osas loodusala jõelõigis täpsemad andmed puuduvad. Tingituna jõe suurest langusest kaitseala piires esineb seal rohkelt kiirevoolulisi lõike, mis on elu- ja sigimispaikadena paksukojalisele jõekarbile sobilikud.

Võhandu jõe seisundit on mõjutanud loodusala lõigus Leevi pais. Leevi pais (PAIS015650) asub veekogumil Võhandu_5 (Võhandu Paidra paisust Virosi ojani). Eesti pinnaveekogumite seisundi 2021. aasta ajakohastatud vahehindangu¹ järgi on veekogumi Võhandu_5 seisund kesine paisude tõttu. Leevi paisul kehtiv veeluba puudub, samuti ei ole tagatud kalade vaba läbipääs üles- ja allavoolu. Leevi hüdroelektrijaama rekonstrueerimise keskkonnamõju hindamise aruanne², mille käigus hinnati ka kalapääsu alternatiive kiideti heaks Keskkonnaameti poolt 31.05.2016 kirjaga nr 6-3/16/1223-9, tegevusi pole senini ellu viidud.

Poollooduslikud kooslused

Poollooduslike koosluste inventuuri tegi 2017. a. Keskkonnaamet. Elupaika liigirikkad aruniidud lubjavaesel mullal (6270*) tuvastati kolmel korral, kokku 4,3 ha. Kaks nendest (2 ha) on hoolduses, üks (2,4) hooldusest väljas. Viimane võsastub, seal kasvavad üksikud männid, kuid see kooslus on veel taastatav.

Lamminiite (6450) inventeeriti kokku 16,3 ha. Üldiselt on need jäänud hooldusest välja ning võsastuvad, vaid üksikuid niite (~3,1 ha) hooldatakse. Enamus aladele on kas raske ligi pääseda või lausa võimatu (puudub vajalik infrastruktuur).

Liivakivipaljandid

Võhandu jõe ürgoru kaitsealal on EELISE infolehe andmetel 35 liivakivi paljandit, mille olukorda hindasid 1998. aastal läbi viidud revisjoni käigus TTÜ Geoloogia Instituudi teadlased Anne Kleesment ja Enn Pirrus. Üldiselt täheldati ürglooduse objektide ulatuslikku

¹ <https://keskkonnaportaal.ee/et/teemad/vesi/pinnavesi/pinna-veekogumite-seisundiinfo>

² https://kotkas.envir.ee/kmh/kmh_view?kmh_id=126&represented_id=

kinnikasvamist, sh sammaldumist ja mattumist, mille tõttu paljandite mõõtmed on märgatavalt vähenenud ja mitmed nendega seotud koopad kokku varisenud.

Allikad ja allikasood

EELIS andmetel (Allikasoo elupaikade inventuuri 2016 raames) tuvastati Märalätte juures 2014. aastal ligikaudu 3 ha suurune allikasoo (7160) elupaik esinduslikkusega A.

Inventuuride ja uuringute vajadus

Vajalik on jätkata vooluveekogude hüdrobioloogilise seirega, sest ainult järjepidev seire võimaldab pikaajaliste seisundi trendide ja nende põhjuste väljaselgitamist.

Arvestades asjaolu, et paljandite andmed on 25 aasta vanused, siis andmete ajakohastamiseks ja seisundi teadasaamiseks on vajalik läbi viia nende inventuur.

Poollooduslike koosluste andmed pärinevad aastast 2017 ja nende andmete uuendamine on samuti vajalik, sest omavahel ei lähe kokku 2017. a inventuuri ja EELISE andmed. Osadel polügoonidel puuduvad esinduslikkuse hinnangud.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

Tabelis 1 võetakse kokku Võhandu jõe ürgoru loodusala kaitse-eesmärgid, soodsa seisundi saavutamist või hoidmist mõjutavad tegurid ning nende ärahoidmiseks või leevendamiseks ettenähtavad meetmed ning kaitsetegevuse oodatavad tulemused kaitsekorralduskava perspektiivis. Paksukojalise jõekarbi soodsa seisundi saavutamise või hoidmise tarvis seatavad meetmed on seatud vastavalt paksukojalise jõekarbi kaitse tegevuskavale.

Kaitstavate liikide tegevuskavad on kättesaadavad Keskkonnaameti koduleheküljelt: <https://keskkonnaamet.ee/elusloodus-looduskaitse/looduskaitse/liigikaitse>.

Tabel 1. Võhandu jõe ürgoru loodusala kaitse-eesmärgiks olevate väärtuste koondtabel.

Kaitseväärtus ³	Seisund ⁴ (pindala/ esinduslikkus)	Kaitse- eesmärk ⁵	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus ⁶	Märkused	Panus üldpindalasse / SDFi (%) ⁷
2.1. Elustik							
Paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>) LKS – II, KE – ei, LoD – II ja IV	Ajakohased leviku- ja arvukusandmed puuduvad.	Sobiliku elupaiga säilitamine. Leviku- andmete täpsustamine 39 ha-l.	Veekogu füüsilise kvaliteedi halvenemine (kaevetööd / paisutamine). Sobivate kalaliikide kadumine, juhul kui vastsetele ei leidu enam peremeesloomi.	Elupaika kahjustavate tööde vältimine – vajadusel viia läbi Natura hindamine. Inventuur liigi leviku ja arvukuse selgitamiseks. Riikliku seire jätkamine (jõgede ja väikejärvede hüdrobioloogiline seire).	Liik on alal esindatud, veekogu pakub sobilikku elupaika. Andmed on täpsustatud 39 ha ulatuses.	Muutmisel on Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskiri, liik lisatakse kaitse- eesmärgiks.	

³ LKS – kaitsekategooria looduskaitseaduse alusel;

KE (jah/ei) – on või ei ole kaitstava ala kaitse-eesmärk;

LoD – loodusdirektiivi lisa number;

LoA (jah/ei) – on või ei ole loodusala kaitse-eesmärk.

⁴ Elupaiga tüübi esinduslikkus: A – väga hea, B – hea, C – arvestatav, p – potentsiaalne

⁵ Kaitse eesmärk seatakse aastaks 2050

⁶ Oodatav tulemus seatakse aastaks 2050 ja tulemuslikkust hinnatakse iga 10 aasta tagant

⁷ 2019. a loodusdirektiivi aruande andmete põhjal (<https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/habitat/report/>)

Kaitseväärtus ³	Seisund ⁴ (pindala/ esinduslikkus)	Kaitse- eesmärk ⁵	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus ⁶	Märkused	Panus üldpindalasse / SDFi (%) ⁷
Harilik hink (<i>Cobitis taenia</i>) LKS – III, KE – ei, LoD – II	<p>Liigi olemasolu täheldati 2019. a riiklikul seirel.</p> <p>Asurkondade tegelik arv ja arvukus on EELISE andmetel teadmata, sest põhjalikud uuringud liigi leviku ja ökoloogia alalt puuduvad.</p>	<p>Sobiliku elupaiga säilitamine.</p> <p>Leviku- andmete täpsustamine 39 ha-l.</p>	<p>Veekogu füüsilise ja keemilise kvaliteedi halvenemine (süvendamine ja kraavimine ning selle tagajärjel suurte veetasemete kõikumised; toiteainete sissekanne veekogusse (Merili Hindreus, 2022)).</p>	<p>Elupaika kahjustavate tööde vältimine – vajadusel viia läbi Natura hindamine.</p> <p>Kaitsealuste kalaliikide inventuur (liigi leviku ja arvukuse selgitamiseks).</p> <p>Riikliku seire jätkamine (jõgede ja väikejärvede hüdrobioloogiline seire).</p>	<p>Liik on alal esindatud, veekogu pakub sobilikku elupaika.</p> <p>Andmed on täpsustatud 39 ha ulatuses.</p>	<p>Muutmisel on Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskiri, liik lisatakse kaitse-eesmärgiks.</p>	
Harilik võldas (<i>Aspius aspius</i>) LKS – III, KE – ei, LoD – II	<p>Liik on looduslal esindatud 2022. a seirepüügi andmetel, kuid arvukus ei vastanud elupaigalistele tingimustele.</p>	<p>Sobiliku elupaiga säilitamine.</p> <p>Leviku- andmete täpsustamine 39 ha-l.</p>	<p>Veekogu füüsilise ja keemilise kvaliteedi halvenemine (veekogude reostumine ning eutrofeerumine, kraavimine, süvendamine ja paisutamine, Vilbaste, 2005)).</p>	<p>Elupaika kahjustavate tööde vältimine – vajadusel viia läbi Natura hindamine.</p> <p>Riikliku seire jätkamine (jõgede ja väikejärvede hüdrobioloogiline seire).</p>	<p>Liik on alal esindatud, veekogu pakub sobilikku elupaika.</p> <p>Andmed on täpsustatud 39 ha ulatuses.</p>	<p>Muutmisel on Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskiri, liik lisatakse kaitse-eesmärgiks.</p>	

Kaitseväärtus ³	Seisund ⁴ (pindala/ esinduslikkus)	Kaitse- eesmärk ⁵	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus ⁶	Märkused	Panus üldpindalasse / SDFi (%) ⁷
2.2. Kooslused							
Jõesid ja ojad (3260) KE – ei, LoD – I, LoA – jah	39 ha / esinduslikkus teadmata	Leviku- andmete täpsustamine 39 ha-l.	Paisutamine ja toitainete sissekanne valgalalt.	Kalapääsu rajamine Leevil või paisu likvideerimine. Elupaika kahjustavate tööde vältimine – vajadusel viia läbi Natura hindamine. Veemajandus-kavas käsitletud veekaitse- meetmete rakendamine. Kaitse-eeskirjaga tegevuste reguleerimine Võhandu jõe ürgoru maastikukaitsealal. Leviku-andmete täpsustamine 39 ha-l.	Heas seisus elupaiku on säilinud 39 ha. Andmed on täpsustatud 39 ha ulatuses.	Muutmisel on Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskiri, elupaik lisatakse kaitse-eesmärgiks.	0,4 / 1,8
Liivakivipaljandid (8220) KE – ei, LoD – I, LoA – jah	0,1 ha / A (SDF) Ajakohased andmed puuduvad.	Elupaiga säilitamine 0,1 ha / A. Andmete täpsustamine ~40 paljandi osas.	Paljandi pinna füüsiline kahjustamine, looduslikud varingud, puude raiest tulenev erosioon, rasketehnika kasutamine paljandite lähistel.	Kaitse-eeskirjaga tegevuste reguleerimine Võhandu jõe ürgoru maastikukaitsealal. Elupaika kahjustavate tööde vältimine – vajadusel viia läbi Natura hindamine. Inventuur andmete täpsustamiseks.	Olemas on ajakohased andmed ca 40 paljandi seisundi kohta.	Muutmisel on Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskiri, elupaik lisatakse kaitse-eesmärgiks.	0,25

Kaitseväärtus ³	Seisund ⁴ (pindala/ esinduslikkus)	Kaitse- eesmärk ⁵	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus ⁶	Märkused	Panus üldpindalasse / SDFi (%) ⁷
Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*) KE – ei, LoD – I, LoA – jah	3,2 ha / B 1,1 ha / C (EELIS)	Elupaigatüübi säilitamine 2 ha. Elupaigatüübi parendamine 2,4 ha Andmete täpsustamine – niidukoosluste inventuur 25 ha.	Inimtegevuse (peamiselt loomapidamise) lakkamise tõttu metsastumine. Puudub infrastruktuur niitudele juurdepääsuks. Soov kasutada maad teisel otstarbel.	Hooldamine 2 ha. Taastamine / hooldamine 2,4 ha. Poollooduslike koosluste hooldamise / taastamise toetuste tutvustamine maaomanikele. Kaitse-eeskirjaga tegevuste reguleerimine Võhandu jõe ürgoru maastikukaitsealal. Soodustada hooldamist ligipääsetavatel niitudel. Elupaika kahjustavate tööde vältimine – vajadusel viia läbi Natura hindamine. Inventuur andmete ajakohastamiseks.	Heas seisus elupaiku on säilinud vähemalt 3 ha (nii nagu SDFis eesmärk). Andmed on täpsustatud 25 ha ulatuses.	Muutmisel on Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskiri, elupaik lisatakse kaitse-eesmärgiks.	0,14 / 0,16

Kaitseväärtus ³	Seisund ⁴ (pindala/ esinduslikkus)	Kaitse- eesmärk ⁵	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus ⁶	Märkused	Panus üldpindalasse / SDFi (%) ⁷
Lamminiidud (6450) KE – ei, LoD – I, LoA – jah	16,8 ha / B 4,8 ha / C	<p>Elupaigatüübi säilitamine 3,1 ha.</p> <p>Elupaigatüübi seisundi parendamine 18,5 ha.</p> <p>Andmete täpsustamine – niidukoosluste inventuur 25 ha ulatuses.</p>	<p>Inimtegevuse (peamiselt loomapidamise) lakkamise tõttu metsastumine.</p> <p>Puudub infrastruktuur niitudele juurdepääsuks.</p> <p>Soov kasutada maad teisel otstarbel.</p>	<p>Hooldamine 3,1 ha.</p> <p>Taastamine / hooldamine 18,5 ha.</p> <p>Poollooduslike koosluste hooldamise / taastamise toetuste tutvustamine maaomanikele.</p> <p>Kaitse-eeskirjaga tegevuste reguleerimine Võhandu jõe ürgoru maastikukaitsealal.</p> <p>Soodustada hooldamist ligipääsetavatel niitudel.</p> <p>Elupaika kahjustavate tööde vältimine – vajadusel viia läbi Natura hindamine.</p> <p>Inventuur andmete ajakohastamiseks.</p>	<p>Heas seisus elupaiku on säilinud vähemalt 21,6 ha.</p> <p>Andmed on täpsustatud 25 ha ulatuses.</p>	<p>Muutmisel on Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskiri, elupaik lisatakse kaitse-eesmärgiks.</p>	0,1 / 0,1

Kaitseväärtus ³	Seisund ⁴ (pindala/ esinduslikkus)	Kaitse- eesmärk ⁵	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus ⁶	Märkused	Panus üldpindalasse / SDFi (%) ⁷
Allikad ja allikasood (7160) KE – ei, LoD – I, LoA – jah	3 ha / A (EELIS)	Elupaigatüübi säilitamine 3 ha / A Andmete täpsustamine 3 ha-l.	Kuivendamine	Kaitse-eeskirjaga tegevuste reguleerimine Võhandu jõe ürgoru maastikukaitsealal. Elupaika kahjustavate tööde vältimine – vajadusel viia läbi Natura hindamine. Elupaigaandmete ajakohastamine.	Heas seisus elupaiku on säilinud 3 ha.	Muutmisel on Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala kaitse-eeskiri, elupaik lisatakse kaitse-eesmärgiks.	0,4 / 0,7

3. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED

Vajalike tegevuste tabelisse (tabel 3) on koondatud tööd, mis on vajalikud kaitse eesmärkide saavutamiseks, tabelit võidakse tulevikus täiendada. Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on kaitseväärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus (taastamine, taasloomine); kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus (inventeerimine);
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele (infotahvlid, külastustaristu).

Tabel 3. Vajalikud tegevused

Jrk	Tegevuse nimetus	Maht	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Periood (ühekordne või korduv tegevus)
Inventuurid, seired, uuringud						
1.	Jõgede ja väikejärvede hüdrobioloogiline seire		Riiklik seire	KAUR	I	Igal aastal
2.	Paksukojalise jõekarbi inventuur		Uuring	KeA	I	2025
3.	Kaitsealuste kalaliikide inventuur		Uuring	KeA	I	2025
4.	Liivakivipaljandite inventuur	~40 tk	Inventuur	KeA	II	2026
5.	Niidukoosluste inventuur	~25 ha	Inventuur	KeA	II	2027
6.	Sookoosluste inventuur	3 ha	Inventuur	KeA	II	2027
Hooldus, taastamine ja ohjamine						
7.	Kalapääsu rajamine Leevil või paisu likvideerimine		Koosluse taastamine	Paisu omanik (Leevi HPP OÜ)	I	2024

Jrk	Tegevuse nimetus	Maht	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Periood (ühekordne või korduv tegevus)
Inventuurid, seired, uuringud						
8.	Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*) hooldamine	2 ha	Koosluse hooldustöö	KeA / MO	I	Igal aastal
9.	Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*) taastamine	2,4 ha	Koosluse taastamistöö	KeA / MO	I	2025
10.	Lamminiidud (6450) hooldamine	3,1 ha	Koosluse hooldustöö	KeA / MO	I	Igal aastal
11.	Lamminiidud (6450) taastamine	18,5 ha	Koosluse taastamistöö	KeA / MO	I	2025
Kavad, eeskirjad						
12.	Kaitsekorralduskava andmete üle vaatamine ja vajadusel uuendamine		Tegevuskava	KeA	I	2029
13.	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine		Tegevuskava	KeA	I	2030

4. KÜLASTUSKORRALDUS JA TÄHISED

Loodusala (ja ühtlasi kogu Võhandu jõe) ulatuses eristub selgelt jõelõik Leevilt Reoni oma kitsa ja kõrge ürgoruga, kus paljanduvad liivakivi müürid. Ürgoru maastikku liigendavad sälkorud, samuti Võhandu jõkke suubuvad ojad (Palumõisa oja, Sokkoja ja Silkoja). Jõgi voolab läbi männi- ja segametsade, mis vahelduvad niidualadega. Võhandu jõe suure languse tõttu on siin ajalooliselt toimetanud mitmed vesiveskid, tänaseni on heas seisus säilinud Viira ja Süvahavva küla veskid. Selles mõttes omab rekreatsioonilist väärtust loodusalal eelkõige Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala. Kuna vaatamisväärsused paiknevad eramaal, siis nende tutvustamisega tegeleb kohalik kogukond. Varasemalt haldas külastustaristut RMK, kuid taristu amortiseerumisel pole soovinud seda uuendada, keskendudes loodusväärtuste tutvustamisele riigimaal. Amortiseerunud ja ohtlikuks muutunud taristu on eemaldatud.

Võhandu jõe suure languse tõttu on siin ajalooliselt toimetanud mitmed vesiveskid, tänaseni on heas seisus säilinud Viira ja Süvahavva küla veskid. Kaitseala esteetiline väärtus seisneb eelkõige jõelt ja kõrgematelt kohtadelt avanevates vaadetes ümbritsevale maastikule. Võhandu jõe ürgorg on tuntud sihtkoht veematkajatele. Igal kevadel korraldatakse jõel Võhandu maratoni, mille osalejate arv on näidanud kasvutrendi. Kitsaskohaks on võsastumine ja vaadete kinnikasvamine, mistõttu väheneb maastiku maalilisus.

Võhandu jõe ürgoru maastikukaitseala ulatub jõest kaugemale kui loodusala. Tähistatud on maastikukaitseala, samuti on jõe äärde paigutatud hoiualade tähised. Täpne ülevaade, kuhu ja kui palju tähiseid paigaldatud on, pole teada. Loodusala loomise algusajast võib maastikult leida veel mõne vana piiritähise, muidu loodusalasid ei tähistata. Hoiualade külastamine on pigem madala intensiivsusega. Liikumispiirangutega alasid loodusalal pole, mida oleks vaja looduses tähistada. Kaitstavate alade piirid on näha Maa-ameti geoportaalis kaitstavate loodusobjektide kaardil. Selleks, et teada, kas alal on tähiseid ja millises seisukorras, tuleb välitöö käigus need üle kontrollida. Võimalusel teha seda mõne teise looduskaitsealase töö käigus. Kaitsealade tähistamist korraldab RMK.

5. KASUTATUD ALLIKAD

EELIS. Kasutamise kuupäev: 21.11.2023, allikas:

https://infoleht.keskkonnainfo.ee/default.aspx?state=2;572247461;est;eelisand;;&comp=objresult=ala&obj_id=1073454463

Eesti Keskkonnauuringute Keskus. Jõgede ja väikejärvede hüdrobioloogiline seire ja uuringud aastal 2022. Tartu 2023.

Hindreus, M., 2022. Bakalaureusetöö. Hingu (*Cobitis taenia*) ja vingerja (*Misgurnus fossilis*) keskkonnanõudlused ja vastupidavus keskkonna muutustele.

Keskkonnaagentuur. Kasutamise kuupäev: 21.11.2023, allikas:

<https://kese.envir.ee/kese/listParameterValueNew.action>

Keskkonnaportaal. Kasutamise kuupäev: 24.11.2023, allikas:

<https://register.keskkonnaportaal.ee/register/protected-nature-object/7354262> ja
<https://keskkonnaportaal.ee/et/teemad/vesi/pinnavesi/pinnaveekogumite-seisundiinfo>

Natura Standardandmebaas. Kasutamise kuupäev: 21.11.2023, allikas:

<https://natura2000.eea.europa.eu/>

Riigikantselei. Riigi Teataja. Kasutamise kuupäev: 21.11.2023, allikas:

<https://www.riigiteataja.ee/akt/118012022017?leiaKehtiv> ja
<https://www.riigiteataja.ee/akt/118012022017?leiaKehtiv>

Vilbaste, K., 2005. Rahvusvahelise tähtsusega looma-ja taimeliigid Eestis. Keskkonnaministeerium, Tallinn.